

KIS-455 – Gl. pragmatique

(GE – 23 04 94)

E tri arroud e'm eus bet tro da bleustriñ e brezhoneg war gealioù dec'heriet gant an termen-mañ :

a) Gl. la détérioration psychique (intellectuelle, affective et *pragmatique*, Br. *an disleberadur eus ar bred (meizañ, kantaezañ ha gwerc'hañ)* GBLF. ¶ 944.

b) Gl. *pragmatique* b. logique, Br. gwerc'hadurezh *kemezel "arlakadurezh an darempredoù etre an arouezioù, ar sterioù hag an dud a ra ganto, rann eus an arouezoniezh e damkaniezh W. MORRIS, A. TARSTRI, R. CARNAP". KIS-345, La-08, p. 335*

g) Gl. *apragmatisme*, Br. angwerc'hadegezh, "*azon bred, anezhañ koll ar galloud da embreger oberoù diouzh ur pal, hag eñ c'hoantaet gant ar gouzrec'h*".

Gl. *apragmatique*, Br. angwerc'hadek aa. GEVE.ms.

Da zigej ar sterva ma emamp amañ e vo mat ober un ernij war istor ar preder adalek ARISTOTELES. Hep sevel an hir a studienn a c'houlenno an diforc'hioù lakaet gantañ etre *duvnami~* hag *ejnevrgeia*, e tleer o menegiñ p'o adkaver en orin ar steudad daouadoù kevenep a zo evel livenn gein ar Brederouriezh : La. *potentia ~ actus*, Gl. *puissance ~ acte*, h.a.

Meizadoù nevesoc'h zo deuet a-hed ar c'hantvedoù da zaremouezh gant an daouad aristotelek :

~ La. *realitas* hag *actus* zo bet erret ; e saozneg ez eus un derez kenster etre *real* hag *actual* ; heñvel dra etre Al. *wirklich*, *real* hag *aktuell*.

~ derezioù kenster a vez ivez etre Gl. *actuel*, *effectif*, *existant*, *présent*.

E brezhoneg, e ster ARISTOTELES, ez eo bet kevenebet *galloud ~ gwered (e galloud ~ e gwered, galloudel ~ gweredel)*.

Pa voe anv a (Gl.) "*réalité*", (Al.) "*Wirklichkeit*", e voe ebarzhet Br. *gwerc'h* hag e zevedoù : *gwerc'helezh* (gant un derez kenster etre Br. *gwerc'hel* ha *gweredel*) ; hag ivez : Br. *gwerc'hañ* (Al. *wirken*) ; merkañ ivez ar geveneped etre

Br. *gwerc'hel* (diouzh an erdal, Gl. *réel*, Al. *wirklich*, Sz. *actual*) ha Br. *gwerc'hek* (diouzh an ental, Gl. *effectif*, Al. *wirklich*, *tatsächlich*, Sz. *actual*, *effective*). War se sl. KIS-409, La-09, pp. 439 hh.

Da heul, evel un heklev d'an daouad *galloudel* ~ *gweredel*, ez eo bet kevenebet Br. *derc'hel* (a-zivout ergorennoù ar bred, Gl. *idéel*, Al. *ideell*, Sz. *ideal*) ha Br. *gwerc'hel* (a-zivout ergorennoù ar bed, Gl. *réel*, Al. *wirklich*, *real*, Sz. *real*, *actual*) ; hag o tremen ivez eus par an erdal, an daveadelezh da bar an ental, an enlenadelezh : Br. *derc'hek* (n'eus anezhañ nemet evel ergorenn vred, Gl. *fictif*, *idéel*, *théorique*) ha *gwerc'hek* (a zo anezhañ evel ergorenn ved, Gl. *effectif*, *réel*). Sl. adarre KIS-409, id., ibid.¹

Daou zoare zo da vont tre e tachenn an notenn-mañ : A. – Dre ar Br. **gwerc'hañ**. B. – Dre ar Gr. *pra'gma*.

A. – Dre ar Br. **gwerc'hañ**

Ar Br. **gwerc'hañ** "ober, gwezhañ, gwerediñ", Gl. *agir*, Al. *wirken*, Sz. *to act*, zo dezhañ ur steudad deveradoù war ar sterva desellet :

Br. **gwerc'had**₁ g. **-où** "gwezhiad, (taol) ober, gweredad".

Br. **gwerc'had**₂ g. **-ed** "gwezhier, oberer, neb o werc'hañ" ; alese :

Br. **gwerc'hadel** aa. "a-zivout ar gwerc'hañ, ar gwerc'had₁", Gl. **pragmatique**.

Br. **gwerc'hadek** aa.,

I. – a-zivout tud : "gant perzhioù ur gwerc'had₂, oberiant, efedus" — er c'hemeradur-mañ e c'hallfed ober ivez gant Br. **gwerc'hat**, **gwerc'hus**, **gwerc'hidik**, Gl. *pragmatique* ;

II. – a-zivout traoù : "o tougen d'ar gwerc'hañ, kevaraezus, lañsus d'ar gwerc'hañ" – ivez : Br. **gwerc'hus**, **gwerc'heiat**, Gl. *pragmatique*.

Br. **gwerc'hadelezh**, **gwerc'hadegezh**, **gwerc'hadezh**, **gwerc'husted**, h.a. pa. o sammañ ster an adanvioù ma teveront, Gl. *pragmatisme*.

Br. **angwerc'hadek** aa., Gl. *apragmatique* ; Br. **angwerc'hadegezh** b. (azon bred, sl. ar menegoù g er bajenn gent), Gl. *apragmatisme*.

B. – Dre ar Gr. *pra'gma*

¹ N'eus en daou gevarad diaraok nemet un divrazañ eus roadennoù ar c'hudennoù prederel ha lavarel skoulmet abaoe PLATON en-dro d'ar c'healioù a glaskan stignañ etre an daou vlein "gwerc'h" ha "derc'h". Hiroc'h studi a vo da ouestlañ dezho hep ket a var.

Gant ar Gr. *pra'gma* e tegouezher war ur sterva ledanoc'h pa dalvez ar pennanv gresianek kement hag "ober, gwezh, gwerc'had, embregadenn ; gra, gread, afer, afer wirel, afer bolitikel ; devoud, beziad, tra". An adanv deveret *pragmatikov*~ a dalvez : "a-zivout ar gwerc'hañ ; mat, dereat evit ar gwerc'hañ ; gouest da werc'hañ, gwerc'hus, efedus, embregus, barrek, ampart, kreñv".

Ar broustennoù kempredel diwar Gr. *pra'gma, pragmatikov*~ o deus dalc'het ul lod mat eus ar c'hemeradurioù henhellazek :

Ba. – O tennañ da geal ar gwerc'hañ :

Gl. *pragmatique* aa.

I. – "a-zivout an ober, a-gevenep d'an tebouezañ, d'an damkanañ", Br. **embregel** (~ **damkanel**), **gwerc'hadel** (~ **derc'hadel**)

II. – "gant an doug d'an ober kent eget d'an tebouezañ, d'an damkanañ", Br. **embregek** (~ **damkanek**), **gwerc'hadek** (~ **derc'hadek**)

III. – "gouest da embreger oberoù diouzh ur pal en ur zerc'hel stad eus ar werc'helezh" (Bredoniezh), Br. **gwerc'hadek**.

IV. – (& *pragmati(c)ste*). Un alberz n'on ken evit reiñ amañ eus ar c'hemeradurioù o tisoc'h eus ar redennoù dezevout bodet dindan an anvadoù Gl. *pragmatisme* (BERGSON, JAMES, LE ROY), *pragmaticisme* (PIERCE), *pragmatique* b. (BLONDEL) : "o lakaat berzh an ober da zezverk ar wirionez" ~ "o kemer da bal pennañ pe nemetañ berzh an ober" ~ "oc'h intent an ober evel ur werc'helezh diouti", h.a., Br. **embregelour**, **gwerc'hadek**, **oberelour**, h.a. Sk. : Gl. "une pensée *pragmatique*", Br. "ur preder **embregelour**"; Gl. "une politique *pragmatique*", Br. "ur politikerezh **gwerc'hadek**", h.a. A-gostez e lezan ar pennanvioù keñverek.

Bb. – O tennañ da geal an devoud :

Gl. *pragmatique* aa. "soliet war studi an devoudoù enno o-unan", Br. **devoudek**. Sk. : Gl. "une Histoire *pragmatique*", Br. "un Istorouriezh **devoudek**".

Evel a verzhher, mar kemer an termennoù brezhonek o diazez dezevout en istor ar preder, ez eus diforc'hioù bras pe vrasoc'h etre luniad o stervaoù ha luniadoù ar stervaoù keñverek er yezhoù all – pezh na oufe ket bezañ ur gwall.